کۆماری عێراق
هەرێمی کوردستان
سەرۆک

بڕیار
ژمـارە (٣)ی سـاڵی ٢٠٢٣

بەپێـی ئەو دەسـەڵاتەی پێمانـدراوە لە بـڕگەی (یەکەم)ی مـاددەی (دەیەم) لە یاسـای سـەرۆکایەتیی هەرێمـی کوردسـتان ژمـارە (١)ی سـاڵی ٢٠٠٥ی هەمـوارکراو و پاڵپشـت بە یاسـاکاریی پەرلەمـانی کوردستان کە لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (١٤)ی رۆژی ٢٠٢٢/١١/٢٩ کردوویەتی، بڕیارماندا بەدەرکردنی:

یاسای ژمارە (١٤)ی ساڵی ٢٠٢٢
یاسای ڕێکخستنی مامەڵەکردن لەگەڵ ئاژەڵە ماڵی و بێلانەکان

ماددەی (١):

بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەم یاسـایە، ئەم زاراوە و دەسـتەواژانەی خـوارەوە ماناکـانی بەرامبەریـان دەگەیەنن:-

یەکەم: **هەرێم**: هەرێمی کوردستان - عێراق.

دووەم: **وەزارەت:** وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوی هەرێم.

سێیەم: **وەزیر:** وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوی هەرێم.

چوارەم: **بەڕێوەبەرایەتی گشتی:** بەڕێوەبەرایەتی گشتی سامانی ئاژەڵ و ڤێتێرنەری لە وەزارەت.

پێنجەم: **بەڕێوەبەرایەتی:** بەڕێوەبەرایەتی ڤێتێرنەری لە پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان.

شەشەم: **ئاژەڵی ماڵی:** ئەو ئاژەڵەیە کە بە سروشتی مـاڵییە یـان شـیاوی مـاڵیکردنە، لانەی هەبێـت یـان نەیبێت، و ئاژەڵی دڕندە ناگرێتەوە.

حەوتەم: **ئـاژەڵی بـێلانە:** ئەو ئـاژەڵەیە کە بە سروشـت توانـای هەڵکردنـی لەگەڵ مـرۆڤ هەیە، بەڵام خاوەنی نیە یان بەخێوکـارەکەی دەسـتبەرداری بـووە و گەڕۆکە و لە شـوێنە گشـتییەکاندا بـڵاو دەبنەوە.

هەشتەم: **ئاژەڵی کێوی:** ئەو ئاژەڵەیە کە دوور لە دەستی مرۆڤ لە دایک بووە، بەبێ هاوکاری مـرۆڤ لە قۆناغەکانی ژیانیدا پێگەیشتووە و بە سروشتی خۆی لەگەڵ مرۆڤدا هەڵناکات، دڕندەبێت یا نا.

نـۆیەم: **بەخێوکـاری ئـاژەڵ**: هەر کەسـێک کە پـازدە سـاڵی تەواو کردبێـت، بەکردەیـی سەرپەرشـتی وچاودێری و ڕەفتار بەئاژەڵی ماڵییەوە بکـات، خـاوەنی ڕاسـتەقینەی بێـت یـان ئـاژەڵەکە لە بـن دەستیدا بێت.

دەیەم: بەڵگەنامەی تەندروستی ڤێتێرنەری: ئەو دۆکیومێنتەیە کە لەلایەن پزیشکی ڤێتێرنەرییەوە ڕێکدەخرێت، و لەلایەن بەڕێوەبەرایەتییەوە پەسەند دەکرێت.

یازدەیەم: نەخۆشییە درمییەکان: ئەو نەخۆشیانەن کە بە هۆی ڤایرۆس، بەکتریا، کەڕووەکان، پرایۆن، و مشەخۆری دەرەکی وناوەکی، لە ئاژەڵێک بۆ ئاژەڵێکی دیکە بە خێرایی دەگوازرێنەوە.

دوازدەیەم: نەخۆشی مرۆژەڵی (هاوبەش): ئەو نەخۆشیانەن کە لە ئاژەڵەوە دەگوازرێنەوە بۆ مرۆڤ یان بەپێچەوانەوە.

سیازدەیەم: پەڕاوی تۆماری ئاژەڵ: ئەو تیانووسەیە کە زانیاریی تایبەت بە ئاژەڵیماڵی وبەخێوکارەکەی یان بە ئاژەڵی بێلانەی تێدا تۆمار دەکرێت.

ماددەی (٢):ئامانجی ئەم یاسایە بریتییە لە:-

یەکەم: پارێزگاریکردن لە ئاژەڵە ماڵی و بێلانەکان، پاراستنی تەندروستی ڤێتێرنەری و ڕێکخستنی بەخێوکردن و مامەڵەکردن لەگەڵیاندا.

دووەم: پاراستنی سەلامەتی و تەندروستی مرۆڤ و ژینگە و تەندروستی گشتی لە زیانی ئاژەڵە ماڵی و بێلانەکان.

سێیەم: بڵاوکردنەوەی کلتوری ئاژەڵدۆستی.

ماددەی (٣):

بەڕێوەبەرایەتی ئەم ئەرکانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت:-

یەکەم:

١- کردنەوەی نۆرینگەی تایبەت بە چارەسەری تەندروستی ئاژەڵان و پێکهێنانی تیمی پزیشکی ڤێتێرنەری خولاو بۆ فریاگوزاری سەرەتایی و چارەسەری پزیشکی.

٢- هەڵسەنگاندنی مەترسی بڵاوبوونەوەی نەخۆشیەکان و کۆنترۆڵکردنی، لە ڕێگەی ڕاسپاردنی پشکنەری ڤێتێرنەری گەڕۆک، بەسەردانی مەیدانی و دەستنیشانکردنی تاقیگەیی.

٣- هەڵمەتی کوتان و دابڕاندن و کەرەنتینەکردنی ئاژەڵان و چارەسەرکردن یان لە ناوبردنی ئاژەڵی نەخۆش لەبەر ڕۆشنایی یاسا بەرکارەکانی هەرێم.

دووەم:

دروست کردنی پەناگە بۆ ئاژەڵی بێلانە و دەستبەسەر و نەخۆش، ئەوانەی پێویستیان بە چاودێری تایبەت هەیە، تۆمارکردن و پاراستن و چاودێریکردنی تەندروستیان.

سێیەم:

١- ڕووپێوی مەیدانی وبەردەوامی ئاژەڵی بێلانە.

٢- تۆمارکردن و ڕێکخستنی ناسنامەی ئاژەڵی ماڵی و بەخێوکارانیان و دروستکردنی پەڕاوی دروستی ئاژەڵانی ماڵی و بێلانە.

ماددەی (٤):

هەر کەسێک دەتوانێت بەڕێوەبەرایەتی یان بەشی سەرپەرشتی پەناگەکان لە بوونی ئاژەڵی نەخۆش و ئەوانەی پێویستیان بە چاودێری تایبەت هەیە، ئاگادار بکاتەوە.

ماددەی (٥):

لیژنەیەکی پسپۆڕ لە پزیشکانی ڤێتێرنەری بەڕێوەبەرایەتییەکان، بە هەماهەنگی فەرمانگە پەیوەندیدارەکانی سەر بە وەزارەتەکانی ناوخۆ و شارەوانی و گەشتوگوزار و تەندروستی و دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگە، لە هەر پارێزگا و ئیدارەیەکی سەربەخۆ، بڕیار دەدەن سەبارەت بە ڕاگرتنی هاوسەنگی زۆربوون و لەناوچوونی ئاژەڵان، پاڵپشت بە پێوەر و ڕێکاری تەندروستی ڤێتێرنەری هاوچەرخ.

ماددەی (٦):

یەکەم:

١- سەرۆکی یەکە کارگێڕییەکان بەهەماهەنگی لایەنە پەیوەندیدارەکان، شوێنی بازاڕ وگۆڕەپانی کڕین و فرۆشتنی ئاژەڵی ماڵی و پێشانگاکانی خستنەڕووی ئاژەڵان بە ڕەچاوکردنی یاسا و پێڕەو و ڕێنماییە بەرکارەکان، دیاریدەکەن.

٢- بەڕێوەبەرایەتی چاودێری مەرجی تەندروستی و تەکنیکی ئەو گۆڕەپان و پێشانگایانەی کە لەخاڵی (١)ی ئەم بڕگەیەدا هاتوون، لە ئەستۆ دەگرێت.

دووەم: مامەڵەکردن بە ئاژەڵ و پەلەوەری کێوی لە گۆڕەپان و پێشانگاکانی کڕین و فرۆشتنی هاتوو لە خاڵی (١)ی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە قەدەغەیە.

سێیەم:

١- هەر کەسێک، لە شوێنێکی بەدەر لەو شوێنانەی کە بە ڕێکاری هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دیاریدەکرێت کڕین یان فرۆشتن ئەنجام بدات، بە پێبژاردنێک کە لە (٢٥٠,٠٠٠) دووسەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت.

٢- خاوەنی شوێنی کڕین و فرۆشتنی ئاژەڵی ماڵی و خاوەنی شوێنی بەخێوکردنی بەکۆمەڵی ئاژەڵ، و پێشانگاکانی خستنەڕووی ئاژەڵان بە پێبژاردنێک کە لە (٢٥٠,٠٠٠) دووسەدو پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە(١,٠٠٠,٠٠٠) یەک ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، بۆ هەر سەرپێچییەکی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە، سزا دەدرێت.

٣- سزای هاتوو لەم بڕگەیەدا دەبێت بە دوو هێندە، لە کاتی دووبارەبوونەوەی هەمان سەرپێچی.

٤- سەرباری سەپاندنی سزای هاتوو لە خاڵی (٣)ی ئەم بڕگەیە، بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەتوانێت بەشێوەی کاتی یان هەمیشەیی، بڕیاری داخستنی شوێنەکە بدات.

ماددەی (٧):

یەکەم:

١- ئەم کردارانە دەرهەق بە ئاژەڵەماڵی و بێلانەکان قەدەغەیە:-

أ- ئەنجامدانی هەر ڕەفتارێکی بە ئەنقەست، کە ببێتە هۆی ئەشکەنجەدانی ئاژەڵ یان زیان پێگەیاندنی.

ب- ژەهراوی کردن بە ئەنقەست یان لە ئەنجامی کەمتەرخەمی.

ج- بەقوربانیکردنی ئاژەڵێکی ماڵی بە مەبەستی ڕاوکردن یان کوشتنی ئاژەڵێکی دیکە.

د- سازدانی شەڕ لە نێوان ئاژەڵێک و ئاژەڵێکی دیکە یان پەلەوەر و پەلەوەرێکی دیکە، بەشێوەیەک ببێتە مایەی زیان پێگەیاندن یان کوشتنی یەکێکیان.

هـ- بەکارهێنانی هەر دەرمانێکی وزەبەخش یان هۆرمۆن یان سترۆیدەکان بۆ ئاژەڵ، بەبێ بڕیاری پزیشکی ڤێتێرنەری.

و- بڵاوکردنەوەی وێنە و گرتەی ڤیدیۆیی تایبەت بە کردارەکانی هاتوو لەم بڕگەیەدا لە دەزگاکانی ڕاگەیاندن و تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان.

٢-

أ- هەر کەسێک یەکێک لەو کردارانەی هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە، دەرهەق بە ئاژەڵی ماڵی یان ئاژەڵی بێلانە ئەنجامبدات، بە پێبژاردنێک کە لە (٢٥٠,٠٠٠) دووسەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١,٠٠٠,٠٠٠) یەک ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت.

ب- ئەگەر سەرپێچیکار پیشەی کڕین و فرۆشتن و مامەڵەپێکردنی ئاژەڵان بێت، سزای پێبژاردنەکەی دەبێتە دوو هێندە.

دووەم:

١- هەر کەسێک بە ئەنقەست و بە ناڕەوایی ئاژەڵی ماڵی یان بێلانە بکوژێت، بە بەندکردن بۆ ماوەیەک کە لە (١) یەک مانگ کەمتر نەبێت یان بە پێبژاردنێک کە لە (١,٠٠٠,٠٠٠) یەک ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٣,٠٠٠,٠٠٠) سێ ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت.

٢- ئەم بارانەی خوارەوە بە بارودۆخی توندکردنی سزا دادەنرێن بۆ مەبەستی هاتوو لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە:-

أ. ئەگەر کوشتنەکە بە هۆی بەکارهێنانی ژەهرەوە بێت.

ب. ئەگەر کوشتنەکە بە ڕێگایەکی دڕندانە بێت.

ج. ئەگەر کوشتنەکە بەرامبەر بڕە پارەیەک یان سودێک بێت.

د. ئەگەر بکەر تاوانەکە دووبارە بکاتەوە.

٣- ئەگەر کوشتنەکە بە هەڵە یان بە هۆکاری کەمتەرخەمی یان بەبێ مەبەست بێت، ئەوا کەسەکە بە پێبژاردنێک کە لە (١٠٠,٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت.

ماددەی (٨):

یەکەم:

١- بەخێوکردن یان ڕاهێنانی ئاژەڵ بە کۆمەڵ لە ناوەندی پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆ و قەزا وناحیە و ئەو گوندانەی کە شارەوانیان هەیە، قەدەغەیە.

٢- بەخێوکردنی ئاژەڵ بە تاک، ئەگەر ببێتە هۆکاری شێواندنی سیمای شارستانی و ئاوەدانی و زیانی تەندروستی و ژینگەیی، قەدەغەیە.

دووەم:

١- حوکمی خاڵی (١)ی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە، باخچەی ئاژەڵان و پرۆژەی بەخێوکردن وپەروەردەکردنی ئاژەڵان بۆ ئامانجی زانستی، و پێشانگای خستنەڕووی ئاژەڵ و پەلەوەر بۆ مامەڵەپێکردن، و هەر شوێن و ئاژەڵێکی دیکە کە نەبێتە هۆکاری شێواندنی سیمای شارستانی و ئاوەدانی و زیانی تەندروستی و ژینگەیی، ناگرێتەوە.

٢- شوێنی بەخێوکردن و پەروەردەکردنی ئاژەڵان بەو مەرجانەی لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیەدا هاتووە، دوای تۆمارکردن لە ژێر چاودێری و پشکنینی تەندروستی ڤێتێرنەری بەڕێوەبەرایەتیەکاندا، دەبێت.

٣- ژمارەی ئاژەڵ و جۆرەکەی، مەرج و هۆکارەکانی شێواندنی سیمای شارستانی و ئاوەدانی و زیانی تەندروستی و ژینگەیی بە ڕێنمایی دیاریدەکرێت، کە وەزیری شارەوانی و گەشتوگوزار بە هەماهەنگی وەزیر و دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگە دەریدەکات.

سێیەم: هەر کەسێک سەرپێچی حوکمی خاڵەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە بکات، بە پێبژاردنێک کە لە (١٠٠,٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٢٥٠,٠٠٠) دووسەد و پەنجا هەزار دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت بۆ هەر سەرپێچییەک.

چوارەم:

١- هەر کەسێک بە دەر لە حوکمی هاتوو لە بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە، ئاژەڵ بەخێو بکات، بە پێبژاردنێک کە لە (٥٠,٠٠٠) پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠٠,٠٠٠) سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت، بۆ هەر ئاژەڵێک، سزا دەدرێت.

٢- لە کاتی دووبارە بوونەوەی سەرپێچی هاتوو لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە، پێبژاردنەکە دەبێت بە سێ هێندە، سەرباری لابردنی سەرپێچییەکە لەسەر خەرجی سەرپێچیکار.

ماددەی (٩):

کەسی سروشتی یان مەعنەوی دەتوانێت ئاژەڵەماڵییەکان بەخێو بکات و ڕێگە بە زۆربوونیان بدات بۆ مەبەستی بازرگانی، یان بۆ سوود وەرگرتن و ئارەزووی کەسی، و ئەمەش بە ڕێنمایی ڕێکدەخرێت، کە وەزیر دەریدەکات.

ماددەی (١٠):

یەکەم: بەخێوکاری ئاژەڵی ماڵی پابەند دەبێت بە:-

١- بەخێوکردنی ئاژەڵ لە شوێن و ژینگەی گونجاو و دابینکردنی خۆراکی ڕێگەپێدراو کە گونجاوبێت لەگەڵ تەمەن، جۆر، بەبڕی پێویست و تەندروست، و پێداویستییەکانی دیکەی.

٢- کۆنترۆڵکردنی ئاژەڵەکە لە شوێنە گشتییەکاندا و ڕێگەگرتن لە زیانگەیاندن بە کەسانی دیکە و پاک ڕاگرتنی ژینگەی شوێنە گشتییەکان.

٣- پاراستنی تەندروستی ئاژەڵ و کوتانیان بەپێی ڕێنمایی پزیشکی ڤێتێرنەری و چارەسەرکردنیان لە کاتی نەخۆشی.

٤- بەکارهێنانی هۆکاری گواستنەوەی گونجاو و ڕێپێدراو لە گواستنەوەی ئاژەڵ و پەلەوەرەکان، بەشێوەی کۆمەڵ بێت یان تاک، بە جۆرێک کە سەلامەتی و تەندروستییان پارێزراو بێت و لەگەڵ پێوەرە کارپێکراوەکاندا بگونجێت.

٥- تۆمارکردنیان لە پەڕاوی تەندروستی ئاژەڵان.

٦- دەستبەجێ ئاگادارکردنی بەڕێوەبەرایەتی یان یەکەی کارگێڕی لە لەناوچوونی ئاژەڵان یان بوونی نەخۆشی درمی یان هاوبەش یان گومان لێیان.

٧- خراپ مامەڵە نەکردن لەگەڵ ئاژەڵ، کە ئەمانەی خوارەوە دەگرێتەوە:-

أ. بەکارهێنانی ئاژەڵەکە بۆ مەبەستێک کە لەگەڵ سروشتەکەی گونجاو نەبێت یان لەسەروی توانا و تەمەنەکەی بێت.

ب. دابین نەکردنی پەناگەی گونجاو و تەندروست بۆ پاراستنی.

ج. فەرامۆش کردن بە جۆرێک کە زیانی لێبکەوێتەوە.

د. زیندانیکردن یان سنوردارکرنی ئازادی و جوڵە بە جۆرێک کە لەگەڵ سروشتیدا گونجاو نەبێت.

ه. چارەسەرنەکردنی لە کاتی نەخۆشی یان چارەسەرکردن بەدەر لە ڕێنماییە تەندروستییە ڤێتێرنەرییەکان.

و. ناچارکردنی بە زیادەڕۆیی لە خواردن و خواردنەوە کە زیان بە تەندروستی بگەیەنێت.

ز. بەکارهێنانی لە پێشانگا و کەمپینەکانی ڕێکلام کردن و کارە هونەرییەکان ئەگەر ببێتە هۆی زیان پێگەیاندنیان.

ح. ئازاردان.

دووەم:

١- بەخێوکاری ئاژەڵی ماڵی بە پێبژاردنێک کە لە (١٠٠,٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٢٥٠,٠٠٠) دووسەد و پەنجا هەزار دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت، ئەگەر سەرپێچی هەر پابەندییەک لە پابەندییەکانی هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە بکات.

٢- لەکاتی دووبارە بوونەوەی سەرپێچی، پێبژاردنەکە دەبێت بە دوو هێندەی پێبژاردنی هاتوو لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە.

٣- سەرباری سەپاندنی سزای هاتوو لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە، بەڕێوەبەرایەتی دەتوانێت ئاژەڵەکە ڕادەستی پەناگە بکات بۆ ماوەیەکی کاتی یان هەمیشەیی.

ماددەی (١١):

یەکەم: بەخێوکاری سەگ یان پشیلە، سەرباری پابەندییەکانی هاتوو لە ماددەی (١٠)ی ئەم یاسایە، پابەند دەبێت بە:

١- تۆمارکردنی لەلای بەڕێوەبەرایەتی بە مەبەستی وەرگرتنی بەڵگەی بەخێوکردن و هێشتنەوەی لە ماڵان و شوێنگەکاندا، جگە لەو کاتانەی کە وەرزی زاوزێیە.

٢- هەڵواسینی ناو، ژمارە یان پیتی گونجاو و ناونیشانی لە گەردنی، یان بە هەر شێوازێکی دیکەی هاوچەرخ، و بەڕێوەبەرایەتی بەبێ بەرامبەر دەستبەسەر ئەو ئاژەڵانەدا دەگرێت کە بێ ناو و ناونیشانن.

٣- وەرگرتنی بەڵگەی تەندروستی ڤێتێرنەری کە سەلمێنەری کوتانی دژی نەخۆشییەکان و پشکنینی ڤێتێرنەری بێت، ئەو ئاژەڵانەی بەڵگەی تەندروستی ڤێتێرنەریان نیە کەرەنتینە دەکرێن لەسەر خەرجی خاوەنەکانیان تا دڵنیابوون لەوەی تەندروستن و بەڵگەی تەندروستییان بۆ دەکرێت.

دووەم: دەکرێت پابەندییەکانی هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە بۆ بەخێوکاری هەر ئاژەڵێکی دیکە دابنرێت، کە بەپێی پێویستی جۆرەکەی بە ڕێنمایی لەلایەن وەزیرەوە دیاریدەکرێت.

سێیەم:

١- بەخێوکاری ئاژەڵ بە پێبژاردنێک کە لە (٥٠,٠٠٠) پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠٠,٠٠٠) سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت، سزادەدرێت، ئەگەر سەرپێچی پابەندییەکانی هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە بکات.

٢- بەخێوکاری ئاژەڵ بە پێبژاردنێک کە لە (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١,٠٠٠,٠٠٠) یەک ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت ئەگەر بە ئەنقەست و بۆ زیان گەیاندن بە کەسانی دیکە سەرپێچی پابەندیەکانی ئەم ماددەیە بکات.

ماددەی (١٢):

یەکەم:

١- بەخێوکاری ئاژەڵ لەحاڵەتی دەستبەرداربوونی لە ئاژەڵەکە بە پاساوێکی ڕەوا، ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی دەکاتەوە بە مەبەستی داڵدەدانی لە پەناگەکان.

٢- بەخێوکاری ئاژەڵ لەو بارەی لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیەدا هاتووە، لەسەر پابەندییەکانی بەردەوام دەبێت تاوەکو ڕادەستکردنی ئاژەڵەکە بە پەناگەکان.

دووەم:

١- بەخێوکاری ئاژەڵیماڵی بە پێبژاردنێک کە لە (١٥٠,٠٠٠) سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت ، ئەگەر پێچەوانەی ڕێکاری هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە، ئاژەڵەکە دەربەدەر بکات.

٢- سەرباری سەپاندنی سزای هاتوو لە خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە، بەخێوکاری ئاژەڵی ماڵی بە بەخێوکار دادەنرێت تا ئەو کاتەی ئاژەڵەکە ڕادەستی پەناگە دەکرێت.

ماددەی (١٣):

یەکەم:بەکارهێنانی ئاژەڵ لە تاقیکردنەوەکان، بۆ ئامانجی پزیشکی و زانستی ڕێگەپێدراو دوای ڕەزامەندی وەزارەتی تەندروستی یان وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی، بەو مەرجانەی کە بەڕێنمایی لەلایەن وەزیرەوە دیاریدەکرێت، ڕێگە پێدراو دەبێت.

دووەم:

١- هەر کەسێک سەرپێچی حوکمی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە بکات، بە پێبژاردنێک کە لە (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١,٠٠٠,٠٠٠) یەک ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت، بۆ هەر سەرپێچییەک.

٢- لە حاڵەتی دووبارەکردنەوەی هەمان سەرپێچی سزاکە دەبێتە دوو هێندە.

ماددەی (١٤):

یەکەم: لیژنەیەک لە سنووری پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان و لە سنووری قەزاو ناحیەکان بەپێی پێویستی، لە سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، نوێنەری تەندروستی، ژینگە، پۆلیس، شارەوانی و بەڕێوەبەرایەتی، پێکدەهێندرێت و ئەم ئەرکانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت:-

١- سەرپەرشتی هەڵمەتی کۆکردنەوە و کەرەنتینەی ئاژەڵی نەخۆش و ئەوانەی پێویستیان بە چاودێری تایبەت هەیە و ڕادەستکردنیان بە پەناگەکان.

٢- بڕیاردان لەسەر لەناوبردنی هەر ئاژەڵێک کە مەترسی لەسەر ژیانی مرۆڤ یان ئاژەڵێکی دیکە دروست بکات، ئەگەر ڕێگەی گونجاو نەبێت بۆ چارەسەرکردنی.

دووەم: لایەنە سەربازییەکان لە سنووری سەربازگەکاندا، کاری هاتوو لە خاڵەکانی (١، ٢)ی بڕگەی یەکەم بە هەماهەنگی لەگەڵ لیژنەی هاتوو لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە، لە ئەستۆدەگرن.

ماددەی (١٥):

پارێزگار و سەرپەرشتیاری ئیدارە سەربەخۆکان و یەکە کارگێڕییەکانی دیکە، لەسەر پێشنیازی لیژنە دەتوانن گرێبەست لەگەڵ لایەنی تایبەتمەند بە ئەرکی هاتوو لە ماددەی (١٤)ی ئەم یاسایە واژۆ بکەن، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت.

ماددەی (١٦):

ئەگەر سزایەکی توندتر بۆ کردارە تاونکارییەکانی هاتوو لەم یاسایەدا، لە یاسا بەرکارەکاندا هەبوو ئەوا سزا توندەکە جێبەجێ دەکرێت.

ماددەی (١٧):

کۆمەڵە و ڕێکخراوە تایبەتمەندەکانی پاراستنی ئاژەڵان و چالاکوانانی بواری ئاژەڵدۆستی وژینگەپارێزی دەتوانن دەربارەی هەر سەرپێچییەک لە حوکمەکانی ئەم یاسایە، سکاڵا تۆمار بکەن.

ماددەی (١٨)

وەزارەتەکانی پەروەردە و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی، ئەوقاف وکاروباری ئاینی، ڕۆشنبیری و لاوان، و دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگە و ڕێکخراوەکانی بواری ئاژەڵدۆستی، هەماهەنگ دەبن لە هەڵمەتی هێنانەکایەی کلتوری ئاژەڵدۆستی و هۆشیارکردنەوە سەبارەت بە مافەکانی ئاژەڵ وچۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵیدا، لە قۆناغەکانی خوێندن و لەسەر ئاستی گشتی.

ماددەی (١٩):

یەکەم: (٥٠٪) لە سەدا پەنجای داهاتی ئەو پێبژاردنانەی لەم یاسایەدا هاتوون بۆ مەبەستی جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە تەرخان دەکرێت.

دووەم: بە ڕێنماییەک کە وەزیر بە هەماهەنگی وەزیری دارایی وئابووری و شارەوانی و گەشتوگوزار دەریدەکات، بڕی پاداشتی پێویست بۆ ئەو کەسانەی کە لە کۆکردنەوەی ئاژەڵانی بێلانەدا بەشدار دەبن، دیاریدەکات.

ماددەی (٢٠):

ئەمانەی خوارەوە بە ڕێنمایی ڕێک دەخرێت، کە وەزیر بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری شارەوانی وگەشت وگوزاری هەرێم دەریدەکات:-

١- گۆڕەپانی کڕین و فرۆشتنی ئاژەڵان و پێشانگای خستنە ڕووی ئاژەڵان بۆ مامەڵەکردن، لەبەر ڕۆشنایی یاسا بەرکارەکانی هەرێم.

٢- مەرجەکانی پەناگە و پێداویستییەکانی.

٣- مەرجەکانی گواستنەوەی ئاژەڵان.

٤- ڕێکخستنی کاری کۆمپانیا و نووسینگەکانی بەبازاڕکردن و هاوردە و هەناردەکردنی ئاژەڵان.

ماددەی (٢١):

وەزیر ڕێنمایی بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەردەکات.

ماددەی (٢٢):

کار بە دەقی هیچ یاسا یان بڕیارێک ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بێت.

ماددەی (٢٣):

پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی (٢٤):

ئەم یاسایە دوای (٩٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان)دا، جێبەجێ دەکرێت.

هۆیەکانی دەرچوواندن

لە پێناو پاراستنی ئاژەڵان و ڕێکخستنی شێوازی مامەڵەکردن لەگەڵیاندا، و بۆ ڕێکخستنی ئەو بوارانەی لە یاسا بەرکارەکانی هەرێمدا ڕێک نەخراون، و بۆ چەسپاندنی کلتوری ئاژەڵدۆستی، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

نێچیرڤان بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان

هەولێر
٢٠٢٣/٢/٥